

WALNE ZEBRANIE CZŁONKÓW INSTYTUTU ZACHODNIEGO

Dnia 29 marca 1979 r. w Sali Czerwonej Pałacu Działyńskich w Poznaniu przy Starym Rynku odbyło się Walne Zebranie Członków Instytutu Zachodniego. Porządek dzienny zebrania był następujący:

1. Zagajenie i wybór przewodniczącego Walnego Zebrania.
2. Odczytanie protokołu z Walnego Zebrania z dnia 23 marca 1978 r.
3. Sprawozdanie Kuratorium.
4. Sprawozdanie Rady Naukowej i Dyrekcji z działalności za rok 1978.
5. Sprawozdanie finansowe za rok 1978 i preliminarz budżetowy na rok 1979.
6. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
7. Dyskusja nad sprawozdaniami.
8. Podjęcie uchwały o udzieleniu Dyrekcji IZ absolutorium za działalność w okresie sprawozdawczym.
9. Zadania naukowo-badawcze IZ w 1979 r.
10. Propozycje zmian w Statucie IZ.
11. Wybór członków Kuratorium IZ.
12. Wybór członków Komisji Rewizyjnej.
13. Powołanie nowych członków IZ.
14. Wolne wnioski.

1) Zebranie otworzył o godz. 11.00, w drugim terminie prezes Kuratorium IZ, prof. dr Jan Wąsicki, witając wszystkich przybyłych na Walne Zebranie członków IZ i gości oraz proponując powierzenie funkcji przewodniczącego obrad prof. drowi Januszowi Pajewskiemu, jednemu z najstarszych członków IZ. Propozycję tę przyjęto jednogłośnie. Na sekretarzy zebrania powołano mgra Romualdę Zwierzycką oraz mgra Jolanę Koprucką.

Objęjąc przewodnictwo zebrania prof. dr Janusz Pajewski powitał serdecznie przybyłych na Walne Zebranie gości: sekretarza KW PZPR, przewodniczącego Rady Miejskiej, mgra Józefa Świtaja, zastępcę kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR, dra Ireneusza Króla oraz zastępcę sekretarza Wydziału I PAN, prof. dra Mariana Wojciechowskiego.

Następnie przewodniczący odczytał telegram nadesłany na Walny Zjazd od przewodniczącego Rady Państwa, prof. dra Henryka Jabłońskiego z życzeniami owocnych obrad.

Odnosnie do porządku dziennego obrad, który wcześniej został udostępniony wszystkim zgromadzonym, przewodniczący zebrania zaproponował zmianę kolejności punktów 11 i 13. Proponowany program zebrania przyjęli jednomyślnie.

2) Protokół z Walnego Zebrania, które odbyło się 23 marca 1978 r., został przekazany uczestnikom i dlatego też zrezygnowano z jego odczytania.

3) Sprawozdanie Kuratorium, Rady Naukowej i Dyrekcji IZ z działalności naukowej, wydawniczej i organizacyjnej za rok 1978 zostało ogłoszone w formie osobnej broszury i udostępnione członkom IZ przed Walnym Zebraniem, dlatego też postanowiono nie odczytywać ogłoszonych tam sprawozdań.

Przewodniczący zebrania zwrócił uwagę, że sprawozdania te wymagają pewnych dodatkowych uzupełnień.

4) Następnie głos zabrał zastępca dyrektora do spraw naukowych, doc. dr hab. Janusz Sobczak, którego wystąpienie miało charakter komentarza do wspomnianego sprawozdania. Na wstępie podał on do wiadomości, że w zeszłym roku rozpoczęła się nowa kadencja Rady Naukowej, a funkcję jej przewodniczącego powierzono

prof. drowi hab. Antoniemu Czubińskiemu, a po objęciu przez niego stanowiska Dyrektora IZ na przewodniczącego wybrano prof. dra hab. Jerzego Krasuskiego. W skład Rady wchodzi 27 osób. Są to przedstawiciele różnych specjalności: historycy — 11 osób, prawnicy — 7 osób, ekonomiści — 3 osoby, socjologowie — 3 osoby, politolog — 1 osoba, germanista — 1 osoba. Skład Rady odzwierciedla pochodzenie regionalne jej członków — 20 osób pochodzi z Poznania, w tym 9 członków jest pracownikami IZ. Pozostała część to głównie pracownicy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza i Akademii Ekonomicznej.

Praca Rady Naukowej koncentrowała się w minionym roku sprawozdawczym zasadniczo na sprawach proceduralnych w związku z uzyskaniem przez IZ prawa nadawania tytułów doktora nauk humanistycznych oraz doktora nauk politycznych. Odbyła ona trzy posiedzenia. Utworzono dwie komisje do spraw nadawania tytułów doktorskich. Funkcję przewodniczącego komisji do spraw nadawania tytułu doktora nauk humanistycznych piastuje prof. dr hab. Andrzej Kwilecki, a przewodniczącym drugiej komisji jest doc. dr Marian Olszewski. Komisje te odbyły się w ubiegłym roku cztery posiedzenia. W 1978 r. nadano pierwszy w historii IZ tytuł doktora nauk politycznych pracownikowi Zakładu Badań nad Polonią Zagraniczną, mgrowi B. Bielewiczowi. Ponadto zostały otwarte dwa przewody doktorskie.

W minionym okresie sprawozdawczym Dyrekcja pełniła swe funkcje w czteroosobowym składzie. Do 20 września 1978 r. funkcję dyrektora sprawował prof. dr hab. Lech Trzeciakowski; przez następne cztery miesiące obowiązki te pełnił doc. dr hab. Janusz Sobczak, będąc zarazem zastępcą dyrektora do spraw naukowych. Doc. dr hab. Lech Janicki piastował funkcję zastępcy dyrektora do spraw ogólnych. Dnia 30 marca 1978 r. nastąpiła zmiana na stanowisku zastępcy dyrektora do spraw administracyjnych w związku z przejściem na emeryturę mgr Marii Pejdy. Stanowisko to objęła mgr Lidia Paszkiewicz.

W posiedzeniach Dyrekcji brali również udział: sekretarz organizacji partyjnej oraz przedstawiciel związków zawodowych. Dyrekcja odbyła 15 posiedzeń oraz 2 spotkania z kierownikami poszczególnych zakładów.

Zastępca dyrektora, doc. J. Sobczak zaznaczył, że działalność naukowa IZ skupiała się wokół następujących problemów: historii Niemiec, roli dwóch państw niemieckich we współczesnym świecie, integracji ekonomicznej, badania dziejów okupacji hitlerowskiej w Polsce. Zadania te realizowało siedem zakładów, których prace zostały szczegółowo wymienione w dostarczonych uczestnikom Walnego Zebrania sprawozdaniach. Mówca uzupełnił je dodatkowymi informacjami o działalności koordynacyjnej Zakładu Ekonomicznego i pracach poszczególnych pracowników Zakładu Historycznego, Nauk Prawnych oraz Badań Dziejów Okupacji Hitlerowskiej w Polsce.

W minionym roku sprawozdawczym planowano wydanie monografii o objętości 92 arkuszy, z tego zrealizowano 75 arkuszy. Jednakże wydano ponad plan 3 monografie o łącznej objętości 25 arkuszy, co spowodowało przekroczenie planu. Z planowanych 9 prac przygotowano 8, a wydano 6. Ilość artykułów problemowych zamknęła się ogólną liczbą 47.

Doc. J. Sobczak z uznaniem zauważył, że pracownicy naukowci biorą czynny udział w licznych konferencjach oraz wygłaszają wykłady, pomimo iż Instytut Zachodni nie prowadzi działalności dydaktycznej. Godne podkreślenia jest uczestnictwo mgra Zbigniewa Kulaka oraz prof. Lecha Trzeciakowskiego w pracach Komisji UNESCO do spraw podręczników szkolnych, a także udział doc. Lecha Janickiego w Tygodniu Polskim w Augsburgu.

Mówca podkreślił, iż Instytut Zachodni gościł w minionym roku sprawozdawczym 3 tys. osób przebywających w Polsce w ramach podróży studyjnych. Byli to w przeważającej mierze obywatele RFN (ponad 1700 osób); uczestniczyli oni w wykładach i dyskusjach organizowanych przez pracowników Instytutu Zachodniego. W ramach przyjazdów indywidualnych z krajów socjalistycznych Instytut gościł ponad 20 osób, a z państw kapitalistycznych — 7. Na szczególną uwagę zasługuje wizyta wiceprzewodniczącej Parlamentu Zachodnioniemieckiego Anne Marie Renger w sierpniu 1978 r.

Pomyślnie — zdaniem mówcy — rozwijały się komórki naukowo-techniczne: biblioteka, dział dokumentacji i informacji naukowej oraz dział wydawniczy. Dokonano wymiany publikacji z 311 kontrahentami z 30 krajów. Wydano 7 zeszytów „Przeglądu Zachodniego”. Terminowo ukazywały się „Polish Western Affaires” oraz „La Pologne et les Affaires Occidentales”.

Doc. J. Sobczak przypomniał, iż w uznaniu zasług Instytutu Zachodniego nadano mu we wrześniu 1978 r. medal 25-lecia PAN oraz medal „Gazety Zachodniej”.

5) Sprawozdanie finansowe za rok 1978 przedstawiła dyrektor administracyjny — mgr Lidia Paszkiewicz. Wskazała ona na znaczny wzrost kosztów wydawnictw IZ, zwiększenie wydatków przeznaczonych na prenumeratę czasopism oraz zakup zagranicznych wydawnictw zwartych. Zaznaczyła również, że stałą działalność kontrolną wykonuje statutowy organ IZ — Komisja Rewizyjna IZ. Szczegółowe sprawozdania finansowe udostępniono do wglądu uczestnikom Walnego Zebrania.

6) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej za rok 1978 przedstawił prof. dr hab. Józef Boroń. Komisja przeprowadziła dokładną analizę dokumentacji finansowej i zapoznała się z całokształtem prac Instytutu. Szczegółowo analizowała ona sprawy finansowe Instytutu i sformułowała szereg wniosków odnośnie do tej sfery działalności IZ. Podkreślono fakt, iż obecna sytuacja finansowa Instytutu nie stanowi czynnika sprzyjającego bardziej intensywnemu rozwojowi.

Następnie Komisja skoncentrowała swą uwagę na bazie materialnej IZ, która nie powiększyła się od 1977 r. Stwierdzono niedobór powierzchni lokalowej wynoszący 500 m². Jest on coraz bardziej odczuwany w związku ze zwiększaniem się ilości dokumentów i publikacji.

Komisja oceniła również działalność naukową i wydawniczą IZ. Podkreślono, iż potencjałem twórczym IZ jest nie tylko etatowa kadra naukowa, lecz także członkowie Instytutu Zachodniego. Można zauważyć osłabienie aktywności w działalności publikacyjnej członków IZ, nie będących pracownikami etatowymi. W związku z tym Komisja postulowała zwiększenie aktywności zarówno w działalności publikacyjnej, jak i niepublikacyjnej.

Na podstawie wnikliwej analizy całokształtu działalności IZ Komisja Rewizyjna przedłożyła Walnemu Zebraniu wniosek o udzielenie Dyrekcji IZ absolutorium z działalności w 1978 r.

7) Z kolei przewodniczący zebrania otworzył dyskusję nad sprawozdaniami. Dyskusję zainaugurował prof. dr hab. Gerard Labuda. Wyraził on podziękowanie Komisji Rewizyjnej za wnikliwe zbadanie działalności Instytutu Zachodniego. Następnie wysunął on szereg postulatów odnoszących się do zmodyfikowania działalności IZ, a podyktowanych troską o jego dalszy właściwy rozwój.

Prof. G. Labuda stwierdził, iż istnieje konieczność ewolucyjnego, a nie rewolucyjnego dostosowywania pracy instytucji do wymogów zmieniającej się rzeczywistości przy jednoczesnym zachowaniu ciągłości jakościowej. Należałoby szczególnie pieczołowicie pielegnować te wartości, które decydują o randze i znaczeniu

Instytutu. Do nich należy przede wszystkim badanie problemu niemieckiego, stanowiące zawsze trzon zainteresowania IZ. Największe znaczenie posiada działalność wydawnicza IZ, będąca udokumentowaniem pracy Instytutu. Prof. G. Labuda zaproponował, aby zsynchronizowano plany wydawnicze IZ z innymi placówkami w kraju w celu uniknięcia powielania tematów.

O randze każdej instytucji naukowej decyduje — zdaniem G. Labudy — opracowywanie przez nią wielkich syntez, które organizują działalność jednostkowa. Mówca zwrócił się z apelem do Dyrekcji IZ o przygotowanie programu wielkich syntez.

Następna propozycja prof. G. Labudy dotyczyła włączenia do prac Instytutu wszystkich stowarzyszonych z nim członków. Nową formą, która z pewnością wzbogaci metody pracy Instytutu, byłoby zgrupowanie członków IZ w zespoły w celu badania określonych tematów. Postulował on także zwiększenie udziału członków towarzystwa naukowego „Instytut Zachodni” w imprezach naukowych organizowanych przez IZ. Przyczyniłoby się to do wzmocnienia więzi członków z Dyrekcją IZ. Należałoby też — zdaniem prof. G. Labudy — stworzyć komórkę podobną do Rady Koordynacyjnej Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnim. Byłoby celowe uwidocznienie dorobku poszczególnych członków IZ w sprawozdaniach Dyrekcji. Najlepszym rozwiązaniem byłoby wydawanie specjalnych sprawozdań zawierających informacje o zrealizowanych pracach, co wymagałoby powołania odpowiedniego zespołu zajmującego się tym problemem.

Prof. G. Labuda podkreślił, iż problem niemiecki ma charakter międzynarodowy i dlatego należałoby rozszerzyć współpracę z państwami sąsiednimi w celu prezentacji naszego dorobku na forum naukowym tych krajów. Organami IZ, które służą temu celowi, jest m. in. „Polish Western Affaires” oraz „La Pologne et les Affaires Occidentales”. Są to jednakże wydawnictwa bardzo kosztowne. Zlikwidowanie — zdaniem mówcy — wersji francuskiej tego czasopisma przy jednoczesnym dodaniu do wersji angielskiej tłumaczeń artykułów na język francuski i niemiecki przyczyniłoby się do uatrakcyjnienia tego czasopisma, zwiększenia jego objętości oraz poszerzenia grona odbiorców.

Kolejny dyskutant, dr Karol Przesmycki wyraził się z uznaniem o pracy Komisji Rewizyjnej. Jako reprezentant środowiska łódzkiego podkreślił konieczność współpracy między członkami IZ. Poinformował on zebranych o działających w ramach Łódzkiego Towarzystwa Naukowego dwóch zespołów naukowych, przy czym jeden z nich zajmuje się problematyką niemiecką. Zauważył on również, iż wypowiedź jego poprzednika dotycząca rozszerzenia działalności IZ jest bardzo istotna. Instytut Zachodni jako wiodąca placówka w kraju zajmująca się problematyką niemiecką powinien spełniać rolę koordynatora prac niemcoznawczych.

W dalszej części swej wypowiedzi mówca zaprezentował plan pracy zespołu łódzkiego. Wymienił on tematy mających odbyć się spotkań, podkreślając udział prelegentów spoza ośrodka łódzkiego, w tym również członków IZ. Dr K. Przesmycki stwierdził, iż brak społecznej organizacji koordynującej działalność poszczególnych ośrodków zajmujących się kwestią niemiecką może wypełnić tylko Instytut Zachodni.

Następnie głos zabrał prof. dr K. Ślaski. Nawiązując do wypowiedzi prof. G. Labudy poparł on propozycję wydawania w formie biuletynu sprawozdań o pracach realizowanych przez członków IZ. Jako przykład podał praktykę Instytutu Bałtyckiego w tym zakresie. Jego zdaniem, szczególnie zainteresowane w nawiązaniu kontaktów byłyby ośrodki Polski północnej (Szczecin, Słupsk, Koszalin), które

nie dysponują odpowiednimi możliwościami. Prof. K. Ślaski poparł propozycję wydawania ważniejszych prac publikowanych przez IZ w językach obcych.

Z kolei głos w dyskusji zabrał prof. dr K. Kwaśniewski. Odnośnie do proponowanych zmian w statucie, jak i innych postulatów stwierdził on, że nie oznaczają one formalnych przeobrażeń głównego kierunku działań IZ. Badania prowadzone w ramach IZ powinny uwzględniać nie tylko zagadnienia *stricte* niemieckie, ale również ujmować ten problem w szerszej perspektywie.

Głównym akcentem wypowiedzi doc. dr hab. G. Rysiaka, przedstawiciela Uniwersytetu Jagiellońskiego, był problem kształcenia kadry naukowej. Poinformował on o możliwości habilitowania się z nauk politycznych na UJ.

Jako godny uwagi określił on fakt, iż IZ rozszerza swe badania na całą zachodnią Europę, podejmuje m. in. problematykę integracyjną. Zaproponował on również, nawiązując do wypowiedzi prof. G. Labudy, wydawanie przez IZ czasopisma nie tylko w języku francuskim i angielskim, lecz także w wersji rosyjskiej. Ponadto postulował on publikowanie rocznika zawierającego streszczenia w językach obcych ważniejszych artykułów w „Przeglądzie Zachodnim”.

Następny mówca, prof. dr hab. K. Kolańczyk, członek-współzałożyciel IZ, podkreślił z uznaniem ożywienie pracy Komisji Rewizyjnej, co — jego zdaniem — stanowi nawiązanie do chwalebnych tradycji tego towarzystwa. Również pochlebnie wyraził się on o próbach uaktywnienia rzeszy członków IZ, co przerwałoby niepokojący proces profesjonalizacji. Uznał on za poważną lukę zawieszenie działalności Instytutu na polu naukoznawstwa niemieckiego. Zorganizowany w okresie kadencji prof. dr hab. M. Szczanieckiego specjalny referat naukoznawstwa zdołał przygotować tylko pierwszy tom syntezy dotyczącej polityki kulturalnej i szkolnictwa akademickiego. Zamierzano również opracować drugą część poświęconą naukoznawstwu. Niestety nie doszło do realizacji tego zamierzenia i dlatego — zdaniem prof. K. Kolańczyka — warto by kontynuować owe badania.

Kolejny mówca, redaktor F. Miedziński zwrócił uwagę, że od 1970 r., tj. od zawarcia układu między PRL i RFN, badania niemcoznawcze straciły swą ofensywność. Należy więc spojrzeć na problem niemiecki z nowej, szerszej perspektywy, ponieważ RFN zmieniła się nie tylko pod względem gospodarczym, ale i politycznym. Konieczne staje się więc rozszerzenie badań niemcoznawczych. Postulował on m.in. zwrócenie większej uwagi na procesy polityczno-gospodarcze związane z wyborami do Parlamentu Europejskiego. Odczuwa się bowiem brak naukowych analiz tego ważnego wydarzenia, tak jak i problemu aktualnych stosunków między RFN a Francją. Reasumując swą wypowiedź red. F. Miedziński postulował rozszerzenie badań niemcoznawczych, a także zwrócenie uwagi na problem roli RFN w Europie, szczególnie w EWG i NATO.

Prof. dr hab. A. Kwilecki zauważył, że osłabienie intensywności prac badawczych jest związane m. in. z procesem starzenia się kadry naukowej. W celu polepszenia obecnej sytuacji IZ powinien — zdaniem mówcy — podjąć funkcję szkolenia młodej kadry naukowej, poprzez zorganizowanie odpowiednich seminariów dla młodych niemcoznawców zatrudnionych w najrozmaitszych placówkach. Instytut Zachodni dysponuje bowiem doskonałą bazą dokumentacyjną, posiada najlepszą w Polsce bibliotekę niemcoznawczą, a ponadto zatrudnieni w nim pracownicy są doświadczonymi badaczami predysponowanymi do pełnienia tak ważnej funkcji.

Przedstawiciel ośrodka zielonogórskiego, doc. dr hab. W. Korcz poruszył kwestię ożywienia kontaktów członków towarzystwa, m.in. poprzez wydawanie, proponowanego przez prof. G. Labudę, biuletynu. Postulował on ponadto zwiększe-

nie w „Przeglądzie Zachodnim” publikacji niemcoznawczych w ujęciu historycznym. Tego typu opracowania stanowiły ważną pozycję pierwszych roczników „PZ”.

Ostatni dyskutant, dr M. Grzęda podkreślił duże zainteresowanie ośrodka szczecińskiego współpracą z Instytutem Zachodnim. W mieście tym działa przy Wyższej Szkole Pedagogicznej sekcja niemcoznawcza zrzeszająca badaczy z różnych uczelni, których kontakty z IZ wydatnie pomogłyby w ich pracy naukowej.

8) Następnie przewodniczący poddał pod głosowanie wnioski o udzielenie Dyrekcji IZ absolutorium za działalność w okresie sprawozdawczym. Wniosek ten przyjęto jednogłośnie.

9) Plan naukowo-badawczy w 1979 r. omówił Dyrektor IZ, prof. dr hab. Antoni Czubiński, podkreślając, że nie dysponuje on jeszcze dostatecznym rozegnowaniem sytuacji, ponieważ piastuje to stanowisko od 1 lutego 1979 r. Zaznaczył on, iż podczas dyskusji podjęto najważniejsze problemy nurtujące obecnie Instytut. Aktualnie znajduje się on w szczególnie trudnym okresie, ponieważ na problem niemiecki należy spojrzeć ze znacznie szerszej perspektywy. Placówka ta ma wielkie tradycje, lecz jednocześnie dysponuje dość skromnymi możliwościami. Dyrekcja chętnie zrealizowałaby propozycje przedstawione przez poszczególnych dyskutantów, jednakowoż należy uwzględnić aktualne możliwości IZ, zarówno kadrowe, jak i finansowe. W minionym roku sprawozdawczym odeszła — z różnych względów — znaczna liczba osób. Na ich miejsce przyjęto nowych pracowników, ale młodsza kadra wymaga opieki naukowej i odpowiedniego zabezpieczenia finansowego.

Podkreślając wysoki stopień dynamiki rozwoju działów usługowych IZ, mówca zwrócił uwagę na powiększające się trudności lokalowe; brakuje odpowiednich pomieszczeń, szczególnie do przechowywania pozycji dokumentalnych.

Zdaniem prof. A. Czubińskiego, należałoby w najbliższym czasie zmienić charakter i metody pracy IZ, czemu służyłaby odpowiednia zmiana statutu. Pierwszą przyczyną wprowadzenia zmian jest konieczność usunięcia przestarzałych sformułowań. Ponadto zmiany te przyczyniłyby się do wspomnianych przeobrażeń w pracy towarzystwa. Mówca zaproponował powołanie zespołów naukowych, w skład których wchodziłoby członkowie Towarzystwa. Zespoły takie mogłyby same precyzować plany działania, ustalać zakres prac badawczych, a w ramach wymiany doświadczeń nawiązywać kontakty z innymi towarzystwami naukowymi.

Odnosząc do planów naukowych na rok następny Dyrektor IZ poinformował zebranych, że planuje się zorganizowanie dwóch konferencji: z okazji 40 rocznicy agresji Niemiec na Polskę oraz 30-lecia istnienia Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Podkreślając znaczenie współpracy z innymi placówkami naukowymi prof. A. Czubiński zaakcentował konieczność wzmożenia tych kontaktów, szczególnie rozszerzenia współpracy z *Friedrich-Ebert-Stiftung* z Bonn-Bad Godesberg.

W celu stworzenia bodźca do szlachetnej rywalizacji należy rozpatrzyć możliwość wprowadzenia nagrody naukowej za najlepszą pracę z zakresu problematyki niemieckiej. Następnie mówca ustosunkował się do innych propozycji dyskutantów. Uznał on za szczególnie ważne szkolenie młodej kadry niemcoznawczej i przekazał tę sprawę do rozpatrzenia przez Kuratorium. Poparł on również propozycję wydawania corocznego biuletynu dotyczącego aktualnych prac członków IZ.

Kończąc zaapelował do wszystkich członków IZ o wnikliwe rozważenie tych problemów oraz aktywne włączenie się do współpracy.

Prof. G. Labuda zaproponował jednomyślne zaakceptowanie planu. Zebrani wyrazili swą zgodę przez aklamację.

10) Uwzględniając uwagi Dyrektora IZ, doc. dr hab. L. Janicki wystąpił z wnioskiem Kuratorium dotyczącym zmian statutu oraz przedstawił ich projekt. Podkreślił on, że wprowadzenie nowych postanowień będzie świadectwem rozszerzenia przez IZ swych zainteresowań.

Pierwsza zmiana dotyczy artykułu 5, który to artykuł określa główne zadania IZ. Brzmi on następująco:

„Celem Instytutu Zachodniego jest prowadzenie badań naukowych nad współczesnymi Niemcami i polskimi Ziemiemi Zachodnimi”.

W zmienionej wersji został on sformułowany w następujący sposób:

„Celem Instytutu Zachodniego jest prowadzenie badań naukowych nad historią Niemiec jak i współczesnością Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Republiki Federalnej Niemiec i Berlina Zachodniego z uwzględnieniem ich pozycji w międzynarodowych wspólnotach integracyjnych.

W tym zakresie Instytut Zachodni służy konsultacjami innym zainteresowanym instytucjom i towarzystwom. Do zadań Instytutu Zachodniego należy równocześnie współdziałanie z tymi towarzystwami zagranicznymi, które podejmują i prowadzą działalność w duchu procesu normalizacji stosunków i porozumienia między narodami”.

Proponowana zmiana ma na celu wprowadzenie do postanowień statutowych określeń dotyczących współdziałania Instytutu z innymi ośrodkami naukowymi zajmującymi się podobną problematyką, w tym także z towarzystwami zagranicznymi. W związku z obecną sytuacją polityczną koniecznością stało się zastąpienie sformułowania „Niemcy współczesne”. Rozszerzono w ten sposób zakres zainteresowań Instytutu również na Niemiecką Republikę Demokratyczną, Republikę Federalną Niemiec i Berlin Zachodni.

Doc. L. Janicki zaproponował następnie uzupełnienie treści artykułu 6, który dotychczas brzmiał:

„Dążąc do osiągnięcia tego celu Instytut Zachodni:

- 1) planuje i organizuje prace badawcze oraz organizuje pracownie, biblioteki naukowe i inne instytucje służące realizacji celów Instytutu Zachodniego,
- 2) wydaje pisma, książki i inne druki oraz organizuje ich kolportaż,
- 3) urządza sesje, wykłady, kursy, wystawy, konkursy i ankiety, oraz posługuje się innymi stosownymi środkami służącymi do realizacji celów Instytutu Zachodniego”.

Zaproponowano następującą treść tego artykułu:

„Dążąc do osiągnięcia celu Instytut Zachodni:

- 1) planuje i organizuje prace badawcze przy pomocy Instytutu Zachodniego — Instytutu Naukowo-Badawczego,
- 2) wydaje pisma, książki i inne druki oraz organizuje ich kolportaż,
- 3) urządza sesje, wykłady, kursy, wystawy, konkursy i ankiety oraz posługuje się innymi stosownymi środkami służącymi do realizacji celów Instytutu Zachodniego,
- 4) podejmuje inicjatywy towarzystw, o których mowa w art. 5 w sprawie form współdziałania oraz formy takie inicjuje”.

Zmiana artykułu 12 podyktowana jest koniecznością regulowania sprawy składek członkowskich. Dotąd instytucja składek członkowskich była *quasi* statutowa; opierała się ona na uchwale Walnego Zebrania. Ustawa o towarzystwach wymaga jednakże, aby każde istniejące towarzystwo posiadało swą podstawę finansową. Jest to powodem wprowadzenia do statutu postanowienia określającego płacenie składek jako jeden z obowiązków członków Instytutu Zachodniego.

Artykuł ten brzmiał:

„Obowiązkiem członków jest współdziałanie z organami Instytutu Zachodniego w dążeniu do osiągnięcia jego celów oraz wszechstronne popieranie Instytutu”.

Proponowana wersja jest następująca:

„Obowiązkiem członków jest współdziałanie z organami Instytutu Zachodniego w dążeniu do osiągnięcia jego celów oraz wszechstronne popieranie Instytutu. Obowiązek ten obejmuje także opłacanie składek członkowskich”.

Zgromadzeni na Walnym Zebraniu członkowie IZ jednomyślnie przyjęli proponowane zmiany. Upoważnili oni również Kuratorium do kontynuowania prac nad doskonaleniem Statutu Instytutu Zachodniego.

11) Prof. dr hab. J. Wąsicki odczytał proponowaną listę nowych członków Instytutu Zachodniego: dr Czesław Burdziński, doc. dr hab. Roman Jasica, dr Jerzy Majchrzak, doc. dr hab. Stanisław Sierpowski, doc. dr hab. Jerzy Tyranowski, doc. dr hab. Włodzimierz Piotrowski, prof. dr hab. Bogdan Wachowiak, prof. dr hab. Hieronim Eugeniusz Kubiak, ambasador Wacław Piątkowski, doc. dr hab. Wiesław Balcerak, dr Stefan Rudnik, dr Stanisław Lisiecki, doc. dr hab. Bolesław Reiner, dr Maria Rutowska, prof. dr hab. Roman Wapiński, doc. dr hab. Jerzy Strzelczyk, doc. dr hab. Edmund Makowski, doc. dr hab. Kazimierz Wajda, doc. dr Janusz Jasiński, dr Jerzy Sikorski, dr Zygmunt Lietz, prof. dr hab. Ryszard Domański.

Mówca zwrócił uwagę, że zgodnie z sugestiami dyskutantów są to przedstawiciele wszystkich ośrodków naukowych w kraju. W drodze głosowania jawnego przyjęto *en block* kandydatury.

12) Przez akklamację przyjęto następujący skład Komisji Rewizyjnej: przewodniczący: prof. dr hab. Józef Boroń, członkowie: doc. dr Marian Olszewski, prof. dr hab. Tadeusz Puchalski, doc. dr hab. Ryszard Ławniczak, dr Alfons Lehmann.

13) Prof. J. Wąsicki odczytał listę kandydatów na członków Kuratorium: prof. dr hab. Władysław Markiewicz, prof. dr hab. Józef Burszta, doc. dr hab. Bolesław Reiner, prof. dr hab. Karol Jońca, prof. dr hab. Zdzisław Kaczmarczyk, prof. dr hab. Andrzej Kwilecki, prof. dr hab. Stanisław Kubiak, prof. dr hab. Gerard Labuda, prof. dr hab. Henryk Olszewski, prof. dr hab. Czesław Madajczyk, prof. dr hab. Marian Wojciechowski, prof. dr hab. Janusz Pajewski, prof. dr hab. Władysław Rusiński, dyr. dr Marian Walczak, prof. dr hab. Jerzy Topolski, doc. dr hab. Jerzy Sułek.

Prof. J. Wąsicki poinformował, że zgromadzenie ma prawo zgłosić do proponowanej listy inne kandydatury. Prof. J. Pajewski podał jako kandydata prof. J. Wąsickiego, a dr Edward Jędrzejewski zaproponował prof. J. Krasuskiego, zwracając uwagę na dorobek profesora i jego znakomite wykłady w czasie pobytu w Bonn. Prof. J. Wąsicki zrezygnował z propozycji.

Kandydatów przyjęto w głosowaniu *en block*.

14) Wolne wnioski.

Głos zabrał prof. dr Janusz Pajewski, który w serdecznych słowach wyraził uznanie za długoletnią działalność byłemu dyrektorowi IZ, prof. dr hab. Lechowi Trzeciakowskiemu oraz złożył życzenia owocnej pracy prof. dr hab. Antoniemu Czubińskiemu.

W związku z budzącym niepokój stanowiskiem niektórych kół w RFN, które zamierzają uznać za przedawnione zbrodnie hitlerowskie, wysunięto propozycję przyjęcia przez zgromadzonych na Walnym Zebraniu IZ rezolucji potępiającej ten zamiar. Doc. dr Marian Olszewski przedstawiając ją, zwrócił się z prośbą o jej przyjęcie.

Treść rezolucji brzmiała:

„Biorąc pod uwagę sytuację, że Republika Federalna Niemiec nie przystąpiła dotychczas do uchwalonej dnia 26 listopada 1968 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych konwencji o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości, aktualny staje się dla Polski i innych krajów dotkniętych hitlerowskim barbarzyństwem problem nieprzedawnienia w RFN tychże zbrodni, tym bardziej, że z końcem grudnia 1979 r. ustaje tam ustawowy obowiązek ścigania i karania osób odpowiedzialnych za morderstwa i zbrodnie popełnione przez hitlerowską Rzeszę Niemiecką na jej terytorium i na terenach przez nią anektowanych lub okupowanych.

Walne Zgromadzenie Instytutu Zachodniego w Poznaniu stwierdza, że w aspekcie rozliczenia się ze zbrodniczą przeszłością Trzeciej Rzeszy przedawnienie zbrodni hitlerowskich w RFN z dniem 31 grudnia 1979 r. jest nie do przyjęcia zarówno z punktu widzenia prawa karnego RFN (§ 220a i in.), jak i prawa międzynarodowego, pokojowej przyszłości świata i prawa człowieka do życia w pokoju. Zasada bezterminowego ścigania zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości powinna obowiązywać wszystkie kraje, w tym Republikę Federalną Niemiec. I choć niewątpliwie podjęto w ostatnich latach w tym państwie pewne wysiłki w dziedzinie ujawniania przestępców hitlerowskich, to jednak ogólnego bilansu ścigania nie można uznać za zadowalający. Niepokoi również polską opinię publiczną fakt pozostawiania poza ściganiem stosunkowo dużej liczby zbrodniarzy hitlerowskich. Nie można też pominąć milczeniem podejmowanych w RFN prób negowania legalności tzw. zasad norymberskich, ustalonych w porozumieniu londyńskim i w statucie Międzynarodowego Trybunału Wojskowego z 8 sierpnia 1945 r., a także prób ich podważania przez różne siły i ugrupowania prawnicze, domagające się nawet generalnej amnestii dla zbrodniarzy wojennych. W konsekwencji zbrodnie wojenne i hitlerowskie oraz ich sprawcy nie spotykają się tam z jednoznaczną dezaprobatą społeczeństwa, co z kolei nie może nie pozostawać bez ujemnego wpływu na poglądy młodzieży zachodnioniemieckiej i na zrozumienie przez nią ludobójczego oblicza hitleryzmu.

Wydaje się, że pewne osobliwości zachodnioniemieckiego prawa karnego nie powinny stać na przeszkodzie wprowadzeniu w RFN w życie „zasad norymberskich” i postanowień uzupełniającej konwencji z 28 listopada 1968 r. Wszak sama konstytucja RFN głosi w artykule 25, że „ogólne zasady prawa międzynarodowego są częścią składową prawa federalnego. Stoją one ponad ustawami i stwarzają prawa i obowiązki bezpośrednio dla mieszkańców obszaru federalnego”.

Zebrani na Walnym Zgromadzeniu Instytutu Zachodniego stwierdzamy, że nie możemy zgodzić się z tym, aby jakkolwiek zbrodniarz hitlerowski doczekał chwili, w której przestaną obowiązywać podstawowe zasady odpowiedzialności ustanowione przez Narody Zjednoczone.

Zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciw ludzkości są najcięższymi przestępstwami w prawie międzynarodowym.

Skuteczne karanie zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości stanowi ważny czynnik międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Ściganie zbrodni hitlerowskich to nie akt zemsty zwycięzców, lecz dążenie do trwałego zapewnienia poszanowania prawa i moralności w stosunkach międzynarodowych, w życiu poszczególnych krajów świata, w tym i w Republice Federalnej Niemiec.

Kwestia nieprzedawniania zbrodni hitlerowskich, to nie tylko sprawa prawników, naukowców i polityków, to sprawa wszystkich ludzi w Polsce i na świecie to sprawa gwarancji, że nikt i nigdy nie ośmieli się popełnić zbrodni przeciwko pokojowi i zbrodni przeciwko ludzkości. Domaga się tego pamięć o niezliczonych wielomilionowych ofiarach zbrodni hitlerowskiej Rzeszy Niemieckiej, która bezmiarem krwi i nieszczęść ludzkich zaciążyła na dziejach Polski i świata.”

Nawiązując do rezolucji głos zabrał prokurator Ludwik Zboralski, kierownik Zespołu Dochodzeniowo-Śledczego GKBZH, który w imieniu prof. Cz. Pilichowskiego przedstawił pokrótce stosunek do tego problemu głównych sił politycznych RFN oraz reperkusje, jakie spowodowałyby nieprzedłużenie terminu ścigania zbrodniarzy hitlerowskich. Wyodrębnił on kilka różnych postaw zarysowujących się w kołach politycznych RFN. Mówca podkreślił, że decyzję o podjęciu ustawy pozo-

stawia się sumieniu posłów do Parlamentu Zachodnioniemieckiego, chcąc w ten sposób uniknąć publicznej dyskusji. Dlatego też każdy głos w tej sprawie jest bardzo ważny.

Proponowaną rezolucję zgromadzeni przyjęli przez aklamację. Walne Zebranie zamknął prof. dr Janusz Pajewski, serdecznie dziękując zebrany za uwagę oraz dyskutantom za przedstawienie konstruktywnych propozycji.

